

Ольга МУРАШКО

ЗА МАКМЕРФІ!

Наприкінці лютого 2002 р. під час мистецького фестивалю “Культурні герої”, що відбувся у Львові, заньківчани блиснули новинкою свого репертуару – виставою “Політ над гніздом зозулі” за п’єсою Д. Вассермана в постановці В. Сікорського.

Знаючи сюжет роману К. Кізі, глядач ще до початку вистави підсвідомо готувався до чогось лихого, а музика, яку написав І. Небесний, і темрява в залі тільки посилювали це відчуття.

Отже, такий собі гульвіса й бабій Макмерфі (у виконанні Я. Юхницького), пластика і рухи якого свідчать про анархічність характеру персонажа, волею долі опиняється в “іншому світі”.

Геометрично чітко вибудований простір сцени (художник М. Кипріян). Усе в чорно-білих кольорах, серед яких іноді спалахують сині й червоні вогні, що свідчать про нестандартну ситуацію і примушують уявити щось космічне. Порушують цей простір шість дротів, що тримають стіни; вгорі вони перетинаються, створюючи ґрати: знак того світу, в якому існують персонажі. Тут свої правила, свої закони, за порушення яких можна потрапити “нагору – до буйних” або на електрошок. Та чи може таке покарання налякати Макмерфі? Людину, яка, вдаючись до засобів гротескової гри, примусила оточуючих повірити в її божевілья? Людину, що змогла переконати хворих (хворих?) у тому, що вони нічим не відрізняються від інших, здорових. Людину, яка довела власним прикладом, що кожен має право і мусить спробувати зробити неможливе.

Я. Юхницький зумів яскраво розкрити образ свого героя, показати його еволюцію від самовпевненого гравця з життям до нескореної Системою Людини.

Режисер В. Сікорський наголошує на конфлікті між людиною та суспільством, але це зрозуміло і на текстовому рівні. А от конфлікт між двома головними протилежними силами – Макмерфі (Я. Юхницький) та сестрою Ретчед (Л. Нікончук) – чомусь зведений до мінімуму,

Сцена з вистави “Політ над гніздом зозулі” Д. Вассермана, режисер Вадим Сікорський, Національний академічний театр ім. Марії Заньковецької (світлина Йосипа Марухняка).

хоча саме навколо нього мали б розгортатися основні події. Рятують ситуацію яскраві акторські роботи.

Бромден, або Вождь, – уособлення вільного духу людини, яка і в кайданах може оголосити бойкот світові, відмовившись розмовляти й чути цей світ. Повільно ходить, повільно натирає підлогу. І розмовляє тільки з батьком, образ якого втілений у потужному промені світла. Але коли ця “мумія” разом з усіма піднімає руку: “За Макмерфі”, то в цей жест актор О. Кузьменко вкладає стільки напруги й переживання, що зал просто вибухає оплесками.

Біллі Біббіт у виконанні О. Сікиринського – високий, худорлявий, трохи незграбний юнак, який увесь час накручує собі на пальці манжети одягу. “Тугий на язик”, щосили ховає в плечі голову, коли мова заходить про його матір.

Не можна не згадати й про Скенлона (В. Яковенко), героя, що існує у своєму власному часі й просторі. Він постійно зосереджений на одному – виготовити вибухівку. “Божевільна мета”, – скажете ви, але ж про здоровий глузд і не йдеться. Тільки погляньте на Скенлона: ску-

Олександр Кузьменко - Бромден (ліворуч), Януш Юхницький - Макмерфі у виставі "Політ над гніздом зозулі" Д. Вассермена, Національний академічний театр ім. Марії Заньковецької (світлина Михайла Курдуса).

Сцена з вистави "Політ над гніздом зозулі" Д. Вассермена, режисер Вадим Сікорський, Національний академічний театр ім. Марії Заньковецької (світлина Михайла Курдуса).

йовджене волосся, що стирчить урізнобіч, розгублені рухи і гучний голос (майже крик), а також невід'ємний елемент образу – коробка, яка і є "бомбою".

Коли розмірковувати про образ вистави, то тут виникає низка запитань. Медсестра Ретчед (Л. Нікончук) – центральна постать у виставі. Для глядача не таємниця, що всім у лікарні керує саме вона, але чому? Це для неї – задоволення чи самовираження, власна примха чи щось інше? Так, за лагідним голосом ховається жаклива людина, але чим це зумовлене, залишається загадкою. Актриса створила прекрасний зовнішній малюнок ролі, але абсолютно порожній всередині, а від того й незрозумілий.

Яскравою плямою на сірому тлі сцени з'являється другорядна героїня Кенді Стар у виконанні Л. Остринської. Червоний костюм актриси не тільки натякає на її вдачу, але й примушує глядача постійно тримати Кенді в центрі уваги. Розкуті рухи, гучний сміх, візити в "психушку" – все це як виклик тим, хто звик жити "за правилами". Такий стиль життя і поєднав її з Макмерфі.

Динамічний розвиток другої дії допомагає розставити всі крапки над "і", але в цій динаміці губиться ключовий акцент: мізансцена нападу Макмерфі на Ретчед. Спровокований? Так. Доведений до відчаю? Кидається на Ретчед? Але все це лише констатація факту. Що за цим стоїть, навіщо він це робить, з якою метою – загадка...

Зрештою, у загальному контексті вистави такі дрібниці губляться, а з часом і "затушовуються". Головне – глядач замислюється над власним існуванням, відчуває психологічне та смислове навантаження окремих сцен. І, можливо, щоб зрозуміти межу між божевільними – Богом звільненими – і безумцями, що для "вільних" створюють систему обмежень, треба пролетіти над "зозулиним гніздом"?

